

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ҚАЗАҚСТАННЫҢ БАС РЕДАКТОРЛАР КЛУБЫ
ЖУРНАЛИСТИКА ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
БАСПАСӨЗ ЖӘНЕ БАСПА ІСІ КАФЕДРАСЫ

**«ЖУРНАЛИСТИКА МЕН ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ ӨЗЕКТІ
МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ДАМУ ПАРАДИГМАЛАРЫ»**

атты Халықаралық Ақпараттандыру академиясының толық мүшесі,
Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының корреспондент-мүшесі
филология ғылымдарының докторы, профессор, Сәуле Есембекқызы
Тапанованың өмірі мен ғылыми-шығармашылығына арналған халықаралық
ғылыми-тәжірибелік конференция МАТЕРИАЛДАРЫ

24 қараша, 2023 жыл

Астана, 2023

ӘОЖ 070+821.512.122.0
ҚБЖ 76.01+83.3 (5 Каз)
X17

Жалпы редакциясын басқарған
филология ғылымдарының кандидаты, профессор Қ.Ө.Сақ
Жауапты редактор - құрастырушы:
филология ғылымдарының кандидаты, профессор М.Б.Тоқтағазин
Құрастырушы – филология ғылымдарының кандидаты А.Қ.Умбетова

Халықаралық Ақпараттандыру академиясының толық мүшесі, Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының корреспондент-мүшесі филология ғылымдарының докторы, профессор, Сәуле Есембекқызы Тапанованың өмірі мен ғылыми-шығармашылығына арналған «ЖУРНАЛИСТИКА МЕН ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ДАМУ ПАРАДИГМАЛАРЫ» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. Астана, 24 қараша, 2024 жыл / жауапты редактор - құрастырушы М.Б.Тоқтағазин, құрастырушы А.Қ.Умбетова. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2023. -333 б.

ISBN 978-601-337-930-2

Жинақ Халықаралық Ақпараттандыру академиясының толық мүшесі, Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының корреспондент-мүшесі филология ғылымдарының докторы, профессор, Сәуле Есембекқызы Тапанованың өмірі мен ғылыми-шығармашылығына арналып, «Журналистика мен әдебиеттанудың өзекті мәселелері және даму парадигмалары» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы аясында шығарылды. Ғылыми еңбекке еліміздегі және шет елдердегі ғалым-зерттеушілердің журналистика мен әдебиеттанудың өзекті мәселелері және даму парадигмалары туралы тың мақалалары мен елге танымал ғалымдардың, педагогтар мен басқа да танымал тұлғалардың профессор С.Е.Тапанованың ғалым, ұстаз, тәлімгер ретіндегі келбетін ашатын мақала, естелік, эсселері енгізілген.

Ғылыми жинақ материалдары студенттер мен магистранттарға, докторанттарға, жас зерттеушілер мен қаламгерлерге және жалпы көпшілік оқырмандарға арналған.

ISBN 978-601-337-930-2

ӘОЖ 070+821.512.122.0
©Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, 2023

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ

Сыдықов Е.Б.....	3
------------------	---

I БҰҚАРАЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ БҮГІНГІ ТАҢДАҒЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Пронин А. Ресурсный подход в исследования масс-медиа: к постановке проблемы.....	4
Алламбергенова П. Қарақалпақстан телевидениесіндегі парламент журналистикасы.....	6
Ишанова А. Маклюэн и его концепция социальных медиа.....	8
Таштемирова З. Об основных свойствах и категориях медиатекста.....	13
Джуракулова Г, Спикердің аудиториямен жұмыс істеу принциптер.....	17
Жұмабекова Ф.Н, Дарменова А.Е. Болашақ мамандар даярлауда цифрлық технологияны пайдаланудың тиімділігі.....	21
Бахрамова М. Исследование гендерного фактора в речевом поведении.....	28
Козлов А, Канапьянов С. Становление и развитие военной журналистики Казахстана.....	33
Мутугулина Н. Особенности современных сми в аспекте глобализации.....	40
Есенбекова Ұ. Жаңаарқалық профессордың даналық шуағы.....	44
Шалғынбаева К, Жұпархан А. Оқушылардың танымдық белсенділігін сүйемелдеуге бұқаралық коммуникация құралдарының әсері.....	49
Тоқтағазин М. Ғылым шыңындағы ғибратты ғалым.....	55
Есенбекова Ұ, Рахымбаев Н. Қоғамдық сананың өсуі мен телевизияның даму кезеңдерінің технологиялық өзгерістермен байланысы.....	58
Баткеева Б. Мұзафар Әлімбаевтың редакторлық қызметі (ақынның 100- жылдық мерейтойына орай.....	66

Умбетова А, Шауенова Г, Ерол А. Абай Құнанбайұлы және алаш көсемсөзі.....	70
Демьянова А, Насырова Р, Абишева В. Сторителлинг как современная форма сказительства.....	75
Омарханов Ж. Баспасөз қызметінің мемлекеттік құрылымдардағы рөлі: стратегиялары мен ықпалы.....	80
Абдрахманова А. Әлеуметтік медианың БАҚ саясатындағы рөлі және олардың экономикалық пайдасы.....	83
Асилбек Ж. Интернет бақ-тың ақпарат берудегі мультимедиялық құралдарды қолдануы.....	87
Мажитова Л, Каирова Г. Бұқаралық-коммуникациялық қызмет жүйесіндегі журналистика психологиясы.....	92
Тайжанова Г. Қазақ терминологиясының даму белестері.....	95
Абилбекова И, Шурентаев А. Медидағы балалар мен жастарға арналған білім беру контенті.....	98
Бахтиярқызы Ж. 1996-2000 жылдар аралығында “Егемен Қазақстан” газетінде қозғалған әйелдер мәселесі.....	102
Қазанбай Д, Жанпейісова Қ. БАҚ-ғы кәсіпкерлікті реттеу және қолдау бойынша мемлекеттік саясатты талдау.....	106
Калмурзина М, Сәрсенбаева А, Болатова Ж. Ғылыми библиография дамуының әлеуметтік-институционалдық мәселелері.....	110
Жапаева Г, Жанпейісова Қ. Ақпараттық кеңістікте діни фактордың талдануы.....	113
Төлекбаева Г. «Abai tv» телеарнасындағы алаш тақырыбы.....	117
Мұратқызы С. Камал Смайылов публицистикасындағы білім және ғылым тақырыбы.....	121
Асқар С. Заманауи медидағы ғылым көрінісі: тенденциялар, кейстер мен перспективаларды талдау.....	125
Kusainova A, Zhanysbaeva A. The concept and features of criminal journalism.....	130
Қайратқызы А. COVID-19 пандемиясы кезеңінде қазақстанда тұрмыстық зорлық зомбылықты реттеудегі масс-медианың рөлі.....	134
Айтбай А. Қазақстанның медиа кеңістігіндегі креативті индустрия және медиаэтика мәселесі.....	140
Болатова Ұ. Қазақстандық бұқаралық ақпарат құралдары үшін халықаралық идеологиялық егемендікті тұрақтандырудағы жаңа перспективалар мен сын - қатерлер.....	145
Қабдрашев Б. Саяси қақтығыстардағы манипуляция және жалған ақпарат.....	149
Маханбетова А. БАҚ-тағы қазіргі мәселелер мен фактчекингтің маңыздылығы.....	153
Қасымжанова Г. Мобилография технологияларының қазақ тілді масс-медианы дамытудағы рөлі (qaz365.kz мысалында).....	157
Кудайберген С. Интернеттің бала дамуына әсері.....	164

Жусупова Д. Инклюзивті білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды	170
---	-----

II ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ДАМУ ПАРАДИГМАЛАРЫ

Еспенбетов А. Сұлтанмахмұттанудың өзекті мәселелері.....	177
Ердембеков Б. Абайдың поэзиядағы сыны.....	184
Зейнулина А.Ф.,Ташекова А.Т. Қазіргі қазақ романының тақырыптық-жанрлық көркемдігі.....	191
Хамзина Қ, Қалыбекова К. І. Есенберлин және қазақ әдебиеті.....	196
Умбетова А, Шауенова Г, Хамитова Э. Тұманбай Молдағалиев поэзиясындағы эстетикалық идеал.....	201
Смагулова А. Абай қарасөздерінің тезаурусы.....	206
Алтайбекова К. Әйелдер бейнесін жасаудағы алғашқы ізденістер.....	212
Шегетайқызы Б. Қазақ ақындарының шығармашылығындағы төрттіктер.....	217
Кулибекова Ж, Бигужина Г. Мағжан Жұмабаев және Солтүстік өңір қаламгерлерінің шығармашылығындағы өзара үндестік.....	221
Оралқызы З. Б. Кенжебаев – әдебиет тарихының білгірі.....	225
Бердикенов У, Тоқсамбаева А. Әдеби шығарма-тұлға дамытудың негізі немесе мектепте әдебиет пәнін жаһандық тұрғыдан оқыту.....	230
Зеймұллаева Т. Қазақ новеллаларының жанрлық сипаты мен көркемдік жүйесі.....	235
Сыланова А, Тоқсамбаева А. Қудалау қамытын киген ағайынды Қоңыратбаевтар.....	240
Кемелтай Е, Тоқсамбаева А. Зейнолла Сәнік шығармаларындағы ұлттық құндылықтың көрінісі.....	245
Мубаракова С.Е. XX ғасыр басындағы қазақ әдебиеті және Сұлтанмахмұт Торайғыровтың әдеби мұрасы.....	246
Байқон Қ, Біржан салдың музыка әлеміндегі орны.....	252

МаксUTOBa A, Шaтeнoвa C. Oқyшылардың тiлдiк дағдыларын дамыту жолында қолданылатын тиiмдi әдiс-тәсiлдер.....	255
Жайманова Н. Әдебиет пәнін оқытудағы белсенді әдістер.....	261
Амирова Э, Сабит Д. Бастауыш сынып оқушыларының мәтіндер арқылы тiлiн дамытудың ерекшелiктерi.....	265
Умбетова С, Жасынбекова Б. Әдебиет сабақтарына ақпараттық технологияны енгізу.....	269
Умбетова А, Балгимбекова А. Ыбырай Алтынсарин әңгімелеріндегі ғибрат – оқытудың қуатты құралы.....	273
Балгимбекова А. Әңгіме жанрын оқыту жолдары.....	277
Муханова М, Досжанова Б. Оқу үдерісіндегі инновациялар.....	282
Кулибекова Ж, Ережепова А. Қазақ ертегілеріндегі жағымсыз кейіпкерлердің бала психологиясына әсері.....	286
Альчимбаева Н, Райханова Г. Қазақ поэмаларындағы хандар тұлғасы.....	290
Доскенова К, Жандаулетова Ж. Дәстүрлі қазақ қоғамындағы сал – серілер мұрасы.....	294
Байқон Қ. Фариза Оңғарсынова шығармаларындағы өнер адамдарының бейнесі («Дыбыстар әлемі» және «Сайраған жетісудың бұлбұлымын» поэмалары негізінде)	299
Хамитова Э, Умбетова А. Әйел бейнесі – қоғам бейнесі (профессор С.Тапанованың зерттеулері негізінде).....	302
Омарова К. Көркем шығармағы әйел бейнесі Д.Исабековтың «Әпке» драмасы бойынша тапсырмалар топтамасы.....	308
Жумабекова Г. Оқылым дағдысын дамытудың тиімді жолдары.....	313
Макатова А. Қазіргі медиамәтіндердегі стереотиптер.....	317

Ұлттық арна ұсынған «Ахмет. Ұлт ұстазы», «Оян, қазақ! Міржақып Дулатұлы», «Мен жастарға сенемін! Мағжан» телехикаялары мен «Абай» телеарнасындағы «Ашық академия» теледәрісі бүгінде көрермен іздеп көретін, жастарға отаншыл рухтың, ұлтқа ақысыз, шенсіз қызмет етудің үлгісін көрсеткен заманауи телеөнімге айналып отыр. Сондықтан Қазақ телевизиясы іске асырған осындай ауқымды, әлеуметтік маңызды, ғылыми негізді шараны тұңғыш рет осы диссертациямда арнайы зерттеуді қазіргі заманауи ғылымға қажет зерттеу деп санаймын. Ғылыми жұмысымның мақсаты телеарналарда, оның ішінде «Абай» арнасында Алаш тақырыбы қалай берілді, отаншыл, заманауи Ұлттық идеялар қалай ашылды деген сұрақтарға жауап іздеу. Бұл телеөнімдерде Алаш саяси элитасының тәуелсіз мемлекет болу жолында мемлекеттік тіл болуы керектігі, мемлекеттік тіл ғылым тілі болуы қажеттілігі басты ұстаным ретінде қарастырылып, ұлтқа қызмет етудің нақты үлгісі ретінде айқындалады. Бүгінге дейін Алаш тақырыбын зерттеген диссертациялар болғанымен, телевизия саласындағы Алаш тақырыбының зерттелуі тұңғыш рет көзделіп отыр.

Уақыт көрсеткендей Алаш қайраткерлерінің Отанға қызмет ету жолындағы атқарған тарихи маңызды істері, қазақ тіліндегі ғылымды қалыптастырғандығы, қазақ тілін мемлекеттік деңгейде қолданысқа еңгізгендері - бүгінгі жастар үшін қажетті нағыз рухани мотиватор болып табылады. Алаш идеясы бүгінге күнмен сабақтас деп есептеймін. Болашақта Алаш қозғалысы қайраткерлерінің еңбектеріндегі экономикалық көзқарастарды, қоғамды әлеуметтік және рухани-мәдени жаңғырту мәселелерін жаңа Қазақстанда дамыту өте өзекті. Алаштықтар қатарында елін сүйген азаматтар өте көп болды. Олардың ерлік істері әлі де терең зерттеуді қажет етеді. Олардың шығармаларындағы барлық ой-тұжырымдар бүгінгі күнмен берік сабақтасып жатыр.

КАМАЛ СМАЙЫЛОВ ПУБЛИЦИСТИКАСЫНДАҒЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ ТАҚЫРЫБЫ

Сая Мұратқызы,

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, журналистика және саясаттану
факультетінің магистранты

Андатпа. Бұл мақалада Камал Смайыловтың публицистикалық еңбектерінде көрініс тапқан білім мен ғылымның тақырыптық көрінісі қарастырылған. Ол қырағылығымен, шебер қаламымен осы сынды тақырыптарды ашады. Біз оның білім мен ғылым саласындағы өзекті мәселелерді түсінуге және шешуге қосқан үлесін зерттейміз. Оның осы тақырыптардағы терең ойлы жазбаларын зерделей отырып, біз оның журналистикасындағы айқындық пен тереңдікті үйлестіре білу қабілетіне терең баға береміз. Камал Смайылов өз заманының сын мәселелеріне құнды көзқарас беретін жазушы және ұстаз. Бұл мақала оқырмандарға Смайыловтың

білім мен ғылымның маңызды тақырыптарына журналистік қосқан үлесі туралы жан-жақты түсінік береді.

Кіріспе. Білім мен ғылым қоғам өміріндегі ең маңызды және өзекті салалардың бірі болып қала береді. Білім мен ғылымның қоғамның дамуына қосқан үлесі мен рөлі жалпыға ортақ екені сөзсіз белгілі. Бұл екі сала зияткерлік және мәдени дамудың негізін құрайды. Журналистикасы Қазақстандағы білім мен ғылымға зор ықпал еткен көрнекті тұлғалардың ішінде Камал Смайыловтың есімі ерекше. Оның жан-жақты жұмысы, соның ішінде журналистика, кино және қоғамдық жұмысы - осы негізгі салаларға деген терең құштарлығы мен назарын көрсетеді.

Оның еңбектері мен баяндамалары елдегі білім мен ғылымның дамуының бейнесін құрайтын құдды мозаика іспеттес. Камал Смайлов бар мәселелерді талдап қана қоймай, оларды жақсарту үшін сындарлы шешімдер мен идеяларды ұсынады.

Негізгі бөлім. Біртуар журналист Камал Смайыловтың ғылым ғажайыптарын ашуға арнаған еңбектері әсерлі. «Ғылым, интелект. Қиял», «Болашаққа барлау жасасақ», «Адамның құдіреті-ой», «Адамзат апатқа ұшырай ма?» деп аталатын мақалалдарында да ойландыратын тақырыптарды зерттеп қана қоймайды, сонымен қатар біздің үмітімізді жаңғыртады және алдағы күндерге деген сенімімізді нығайтады. Ол жай ғана болашақты болжаумен шектелмейді; Камал ғылымның жиі күрделі әлеміне қызықты элементті енгізе отырып, өз пайымдауларын тың, әрі дәлелді деректермен дәлелдейді.

Камалдың қайталанбас дарындарының бірі – қазақ оқырмандарына жиі қиындық тудыратын нақты ғылымдар тілін көркем прозаның тартымдылығымен байланыстыра білуінде. Бұл ерекше шеберлік оның әр түрлі аудиторияны баурап алатын баяндауды тиімді ұштастырып, өнер мен ғылым салаларын біркелкі шарлайтын журналист ретіндегі позициясын айқындайды.

Ол – ойлы, білімді көрнекті тұлға. Оның мұрасы жас саналар мен жас қаламгерлерге білім мен даналыққа баға жетпес мүмкіндіктер береді. Халқының шындығын жақтап, ғұмырын тек журналистикаға арнап, жасампаз ғұмыр кешу – оның қаламгерлігінің асқақ шыңы.

Бұл ішкі күйзеліс пен қасіретке толы жол, ал бүгінгі әлемде шындықты айту оңай ерлік емес. Кейбіреулер қиындықтардың ауыртпалығынан тайып, баспасөзден қол үзуі немесе мүлде басқа жолды таңдауы мүмкін. Керісінше, олар қиын жағдайлардан шығу үшін инновациялық шешімдерді іздейді, өздеріне және басқаларға қолдау көрсетеді, жарқын болашаққа үміт артады және жеңіске жетеді. Осы қайсар жандардың ішінде Камалдың көрнекті тұлға екені даусыз.

Камал Смайыловтың әдеби шығармалары оның ғылым тақырыбына деген ерекше қызығушылығын көрсетеді. Оның еңбектері ғылыми білімді ілгерілету жолындағы табандылығын айғақтайды.

XXI ғасырдың табалдырығын аттаған тұста Смайылов әр ғасыр өзінің ерекше тарихы мен кездесулерін жасайтын уақыттың өзгермелі ағымына үңіледі. Алда келе жатқан жаңа мыңжылдықта біз түбегейлі өзгерістердің шыңына тап болдық, ал Смайыловтың еңбегі бізді осы өзгерістің куәсі етті.

К.Смайыловтың публицистикасының объективі арқылы біз ғылым мен техника саласында не ұтатынымыз және нені жоғалтатынымызды ойлана отырып, өз дәуіріміздің өзекті мәселелеріне тап боламыз.

Смайылов ғылымның техникалық аспектілері мен қызықты әдеби баяндау арасында біркелкі ауысудың ерекше қабілетіне ие. Бұл бейімделу кез-келген журналистің маңызды ерекшелігі болып табылады және оны басқалардан ерекшелендіреді.

Смайылов «XXI ғасырға саяхат» атты еңбегінде, әсіресе, кітаптың «Қоршаған ортаны қорғау: біздің заманның міндеті» атты кітаптың алғашқы тарауында бүгінгі күннің сын-қатерлерін бүкпесіз көрсетеді. Бұл біздің атмосферада өткен ғасырда 400 миллиард тонна көмірқышқыл газы біздің ауаға енген кезде болған өзгерістерді зерттейді. Өнеркәсіптік түтін мұржалары мен көлік құралдарының шығатын құбырларынан шыққан күрт өзгерудің салдары өте зор. Бұл ауа сапасына әсер етіп қана қоймайды, сонымен қатар температураны ұлғайтады.

Салдары айқын: Жер атмосферасы әр елу жыл сайын бір градус жылдамдықпен қызады. Күн бізді жыл сайын бір шаршы сантиметрге 50 килокалориямен қамтамасыз етсе, жасанды жылудың үлесі шамалы болып қалады. Дегенмен, жыл сайын бес-он пайызға артатын жасанды жылытудың қарқынды өсуі ауыр зардаптарға әкеледі. Көп ұзамай жасанды жылу күн жылуымен бәсекелеседі, бұл жаздың ыстық болуына, жыл мезгілдерінің тез өзгеруіне және қыстың ұзағырақ болуына әкеледі.

Адамдар мен олардың қоршаған ортасы арасындағы күрделі өзара іс-қимыл, экологиялық байланыс өнер мен әдебиеттегі шабыт пен тартыстың қайнар көзі болды. Бір кездері адамзаттың өз тағдырын басқарып, айналасына үстемдік етуі әдеттегідей болды. Дегенмен, соңғы жұмыстар басқа шындықты ашты - адамдар көбінесе өздерінің идеалдарына қарама - қайшы әрекет етеді. Перспективаның бұл өзгеруі адамзаттың қол сұғылмайтын үстемдігі туралы түсінікке және біздің өмір сүруіміздің қарапайымдылығына күмән тудырады.

Қуантарлығы, біздің ұжымдық даналығымыздың қақпашысы – әдебиет пен журналистика осы парадигма ауысуына тез бейімделді. Олар өмір өнері мен өткір шындық арасындағы алшақтық кеңейгенін мойындады. Камал Смайылов осы ауысымды болжағандардың қатарында тұр.

Камал Смайыловтың публицистикалық жауһарларының бірі «Көркем ой көкжиегі» 1990 жылы «Қазақстан коммунисті» журналының алғашқы санында өз жолын тапты. Бұл мақалада рухани байлықтың адамзаттың ең қымбат және сарқылмас қазынасы екендігі баса айтылады. Заманауи қайта құру және рухани жаңғыру дәуірінде әрбір адамның интеллектісіне ерекше мән бере отырып, шешуші рөл атқарады. Білім мен парасат дүниедегі және тарих бойындағы әрбір адамды ешкімнің орнын баса алмайды. Адамдарды

күнделікті кем дегенде бір жаңа идеяны немесе тұжырымдаманы жасауға шақыра отырып, Камалдың жұмысы өмірдің эволюциясы жеке адамның ойындағы трансформациядан басталатынын атап көрсетеді. Бұл дегеніміз сол жылдардың өзінде Камал Смайылов - 2017 жылы шыққан Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласындағы мәселелерді сол кездің өзінде-ақ айқындағанын, көрегендігін байқаймыз.

Мақалада рухани жаңғыру әрбір адамның өзегінде резонанс тудыруы қажеттігін баса айта отырып, терең саяхатқа бет бұрады. Камал Смайыловтың зерделі деректері мен конструктивті пайымдаулары тереңірек түсінуге жетелейді. Мысалы, мақаланың кіріспе сөзінде: «Адамзат тарихындағы ең маңызды екі оқиға, 1789 жылғы Ұлы Француз революциясы, ең алдымен, бұрынғы ұлы ойшылдардың терең философиялық және әлеуметтік еңбектерінің әсерінен жеке адамдардың санасында ойластырылған. Бұл төңкерістер тамырын жайып, нәтижесінде өркендеді» - делінген.

Публицист ретінде ол экономикалық және ғылыми мәселелерге қайталанбас көзқараспен қарайды, бұл мәселелерді түсінуімізді тереңдете түседі. Бұл ерекше қасиет оны публицист ретінде ерекшелендіреді, экономикалық және ғылыми мәселелерге ерекше көзқараспен қарауға мүмкіндік береді. Мәселен, ол «Қазақстан экономикасы: шешілмеген мәселелер және реттелмеген мәселелер» атты мақаласында Қазақстанның экономикалық ландшафтының жасырын тұстарын ашып, ел өнеркәсібінің 60 пайыздан астамы ауыр өнеркәсіпке, ал түпкілікті өнім өндіретін өңдеуші секторға бағытталғанын ашып көрсетеді. Ол шикізаттың тек 17 пайызы ғана өңделіп, дайын өнімге айналатынын, ал басым бөлігі жартылай фабрикат ретінде қалғанын атап көрсетеді. Бұл жағдай шикізатты өңдеуге және Қазақстан экономикасының тиімділігін арттыруға көбірек көңіл бөлу қажеттілігін көрсетеді.

Смайылов «Энергетиканың болашағы қандай болады?» атты мақаласында Орталық Азиядағы энергетикалық әлеуеттің молдығына тоқталып, су электр станцияларының дамуын нұрландырады. Ол осы аймақтың өзендері электр энергиясының маңызды көзі болатын болашақты болжайды, бұл оның көрегенділігін одан әрі көрсетеді.

Ол атап өткендей, энергетика экономиканың күретамыры, ұлт тағдырын құра алатын маңызды фактор. Смайыловтың жазбасы тек талдау ғана емес, болашаққа жол картасын беретін нұрлы, орнықты болашаққа апаратын жолдарды нұрландыратын бағдаршам рөлін атқарады.

Камал Смайыловтың жалпы публицистикалық шығармаларында оның бүгінгі күннің өзекті мәселелерімен терең байланысы, журналист ретіндегі ерекше талғампаздығы көрінеді. Оның талғампаздығы немқұрайлылықтан немесе сыни тақырыптардан аулақ болудан емес, ең маңызды мәселелерге шынайы алаңдаушылықтан туындайды. Ол үстірт прозаның жазушысы емес; көкейкесті мәселелердің мәнін дөп басып, терең әрі мазмұнды жазады.

Өзі өмір сүріп жатқан дәуір туралы түсініктер ұсынатын және өзекті мәселелерді қозғайтын әңгімеші және ұстаз. Тарихта қоғамдық пікір мен

түсіністікті қалыптастыруда шешуші рөл атқарған журналистер қашанда болған, олардың қатарында Камал Смайылов та бар екені даусыз.

Камал Смайылов журналист және публицист рөлін атқара отырып, өз замандастарының толғаныстарымен тығыз байланыста болады. Жазбасында зерттеген тақырыптары қазірде де өзекті. Олай болса, Камал Смайыловтың журналистика әлеміне сіңірген еңбегіне лайықты баға беру орынды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Смайылов К. ХХІ ғасырға саяхат. - Алматы: Қазақстан, 1978. - 263 б.
2. Смайылов К. Жолданбаған 27 хат. - Алматы: Қазақстан, 1992. - 232 б.
3. Смайылов К. Көптомдық шығармалар жинағы. - Алматы: Қазығұрт, 2012- 443 б. - 1 т.
4. Смайылов К. Шығармалары: публицистикалық ой-толғамдар, әңгіме-хаттар / К. Смайылов; ақылдастар алқасы Б. Әбдішев; ред. Қ. Асанов; Қарағанды облысының әкімдігі. - Астана: Фолиант, 2013. - 402 б.
5. [Камал Смайылов \(adebiportal.kz\)](http://adebiportal.kz)
6. [Камал СМАЙЛОВ: «Адамда сыр болмайды айтылмайтын...» - Атырау газеті \(atr.kz\)](http://atr.kz)

ЗАМАНАУИ МЕДИАДАҒЫ ҒЫЛЫМ КӨРІНІСІ: ТЕНДЕНЦИЯЛАР, КЕЙСТЕР МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРДЫ ТАЛДАУ

Самал Асқар,

ЕҰУ журналистика және саясаттану
факультетінің магистранты

Андатпа. Бұл мақалада автор ғылымды ілгерілетудегі, негізгі тенденцияларды қадағалаудағы, кейстерді зерттеудегі және болашақ туралы болжам жасаудағы БАҚ рөліне терең үңілген. Қоғамның ғылыми білімді қабылдауына медиа-технологиялардың әсері және осы процестің этикалық аспектілері басты назарда.

Цифрлық технологияларға қаныққан заманауи ақпараттық дәуір ғылымның алдына жаңа міндеттер мен мүмкіндіктерді қатар қойып отыр. Ақпараттық шу жағдайында БАҚ ғалымдар мен қоғам арасындағы көпірге айналады. Бұл көпірдің тиімділігі ақпараттың жылдамдығы мен қолжетімділігімен ғана емес, оның визуализациясымен де анықталады.

Баспа ғылыми журналдарынан цифрлық форматтарға назар аудару ғылыми ақпараттың қолжетімділігін қайта қарауға әкелді. Бұл тұжырымдарға Science Advances және Nature Communications сандық журналдары жарқын мысал бола алады. Олардың электронды форматтары ғылыми мақалаларды таратудың бұрын-соңды болмаған жылдамдығын және соңғы зерттеулерге жаһандық қолжетімділікті қамтамасыз етті.